

UUDEN LAKKOLAIN EHDOTELMA

Meille on toimitettu uusi salainen asiakirja: finanssiministeriön mietintö „niiden lakipykälien tarkistamisesta, joiden nojalla rangaistaan lakkoilusta ja palkkaussopimusten ennenaikaisesta purkamisesta, ja työläisten keskinäisavustustarkoituksessa järjestäytymisen suotavuudesta”. Koska tämä mietintö on laaja ja koska on välttämätöntä tutustuttaa siihen mahdollisimman suuret työväenluokan kerrokset, niin julkaisemme sen erillisenä kirjasena⁵². Nyt esitämme lyhyesti tämän mielenkiintoisen asiakirjan sisällön ja viittaamme sen merkitykseen.

Mietinnön alussa on lyhyt katsaus tehdaslainsäädäntömme historiaan, viitataan vuoden 1886 kesäkuun 3 päivän ja vuoden 1897 kesäkuun 2 päivän lakeihin⁵³ ja siirrytään sitten kysymykseen, joka koskee työstä poistumisesta ja lakkoilusta johtuvan rikosoikeudellisen rankaisun lakkauttamista. Finanssiministeriö on sitä mieltä, että uhkaamalla pidätyksellä tai vankilalla siitä, jos yksi työläinen lähtee omavaltaisesti työstä, tahi siitä, jos työt keskeytetään monien työläisten yhteisestä sopimuksesta, ei saavuteta tarkoitusta. Kokemus osoittaa, että siten ei saada turvatuksi yleisen järjestyksen ylläpitoa; työläisiä tämä uhkaus vain kiihdyttää ja saa heidät vakuuttuneiksi lain epäoikeudenmukaisuudesta. Näiden lakien soveltaminen on hyvin vaikeaa, sillä „on tavattoman työlästä nostaa sata ja joskus jopa tuhatkin kannetta” työläisten työstä pois lähtemisen takia sekä sen takia, että tehtailijalle on epäedullista jäädä ilman työläisiä, jos heidät pannaan istumaan lakon vuoksi. Kun lakko katsotaan rikokseksi, niin se

aiheuttaa poliisin ylenmäärin innokasta asiaan sekaantumista, mistä on enemmän vahinkoa kuin hyötyä, enemmän vaikeuksia ja puuhaa tehtailijoille kuin helpotusta. Mietinnössä kehoitetaan lakkauttamaan kokonaan kaikki rankaisut yksityisen työläisen omavaltaisesta pois lähdöstä ja rauhallisesta lakosta (johon ei liity väkivalta eikä yleisen järjestyksen rikkominen j.n.e.). Ulkomaalaisten lakien mallin mukaan on rangaistukset säädettävä vain „väkivaltateoista, uhkailusta tai *solvaamisesta* (!), jota joku työnantaja tahi työläinen tekee toisen henkilöllisyyttä tai omaisuutta kohtaan ja jonka tarkoituksena on, vastoin viimeksi mainitun vapaita ja laillisia aikomuksia, pakoittaa hänet tekemään tai estää häntä tekemästä” työtä niillä tahi näillä ehdoilla. Toisin sanoen edellytetään, että lakkoilun johdosta annettavan rikosoikeudellisen rangaistuksen asemesta olisi rikosoikeudellinen rangaistus „työhalukkaiden” estämisestä.

Mitä tulee keskinäisavustuksen yhdistyksiin, niin finanssiministeriö valittaa sitä hallinnollista mielivaltaa, mikä tässä asiassa vallitsee (jota on muka ilmennyt erikoisesti Moskovassa, missä mekaanisen alan työläisten yhdistys on jopa vaatinut „välittäjän oikeutta” työläisten ja hallinnon välillä), ja vaatii lainsäädännöllisessä järjestyksessä laatimaan tällaisten yhdistysten normaalisäännöt ja helpottamaan yhdistysten perustamista.

Näin ollen on finanssiministeriön uuden mietinnön yleinen luonne epäilemättä liberaalinen ja keskeisimpänä kohtana on ehdotus, että lakkautettaisiin rikosoikeudellinen rankaiseminen lakkojen vuoksi. Emme rupea tässä käsittelemään yksityiskohtaisesti koko „lakiehdotelman” sisältöä (se on sopivampaa tehdä sitten, kun mietintö on julkaistu kokonaan), vaan kiinnitämme lukijan huomion tämän liberaalimin luonteeseen ja merkitykseen. Ehdotus siitä, että työläisille on annettava jonkin verran lakko- ja järjestäytymisvapautta — ei ole uutuuksia enempää liberaalisessa publisistikkassamme kuin myöskään virallisten hallituskomissioiden hahmotelmissa. Stackelbergin komissio, joka 60-luvun alussa tarkisti tehdas- ja käsityöläisasiain ohjesääntöjä, ehdotti, että on perustettava tehdasoikeuksia työläisten ja isäntien valitsemista henkilöistä ja annettava työläisille tiettyä järjestäytymisvapautta. Uuden rikoslain ehdotelmaa laatinut komissio 80-luvulla arveli, että on lakkautettava rikosoikeudelliset rankaisemiset lakoista. Mutta nykyinen

finanssiministeriön ehdotelma eroaa oleellisesti edellisistä, ja tämä ero jää erittäin tärkeäksi aikakauden merkiksi jopa siinäkin tapauksessa, jos uuden luonnoksen ehdotukset jäävät veran alle samoin kuin kaikki edellisetkin. Oleellisena erona on se, että uuden ehdotelman luonteenomaisena piirteenä on verrattomasti laajempi „maaperä”: paitsi porvariston harvojen edistysmiesten ja ideologiien ääntä te huomaatte siinä myös teollisuutta harjoittavien käytännönmiesten suuren kerroksen äänen. Se ei ole enää pelkästään „humaanisten” virkamiesten ja professorien liberalismia, vaan se on moskovaalaisten kauppiaiden ja teollisuudenharjoittajien kotitekoista, isänmaallista liberalismia. Sanon suoraan, että tämä tosiasia valaa sydämeeni korkeaa patrioottista ylpeyttä: kauppiaan alttinaliberalismi merkitsee paljon enemmän kuin virkailijan viidenalttinanliberalismi. Ja kaikkein mielenkiintoisinta mietinnössä eivät ole kuvotusta synnyttävät järkeilyt sopimuksen vapaudesta ja valtion eduista, vaan ne tehtailijain käytännölliset mielipiteet, jotka tunkeutuvat perinnäisten juridisten argumenttien läpi.

Sietämätöntä! Kyllästyttävää! Älä pistä nenääsi! — selaista puhuu venäläinen tehtailija venäläiselle poliisille ministeriön muistion kirjoittajan suulla. Tosiaankin, kuulkaapa seuraavaa järkeilyä:

„Poliisielinten katsantokantojen mukaan, joita voimassa olevan lain epämääräisyys ja sekavuus tukee, mitään lakkoa ei pidetä luonnollisena taloudellisena ilmiönä, vaan ehdottomasti yleisen järjestyksen ja rauhan rikkomisena. Mutta jos suhtauduttaisiin rauhallisemmin töiden lopettamiseen tehtaisissa eikä lakkoja rinnastettaisi yleisen järjestyksen rikkomiseen, niin olisi paljon helpompaa saada selville niiden todelliset syyt, erottaa lailliset ja oikeudenmukaiset syyt laittomista ja perusteettomista ja ryhtyä vastaaviin toimenpiteisiin riitapuolien sovittamiseksi rauhallisesti. Tällaisen, normaalimman järjestyksen vallitessa ehkäisemis- ja tukahduttamistoimenpiteisiin ryhdyttäisiin vain silloin, kun ilmenisi tosiasioita, jotka todistavat, että järjestystä on rikottu”. Poliisi ei selvittele lakon syytä, vaan huolehtii ainoastaan sen lopettamisesta käyttäen jompaakumpaa keinoa: joko pakottaen työläiset (pidätyksillä, karkoituksilla y.m. toimenpiteillä „aina sotavaen käyttämiseen asti”) ryhtymään työhön tahi suostutellen isäntiä myönnytyksiin. „Näistä kahdesta keinosta ei kumpaakaan voida katsoa

sopivaksi" herroille tehtailijoille: edellinen „synnyttää vihaa työläisten keskuudessa”, jälkimmäinen „vahvistaa työläisissä sitä äärimmäisen vahingollista vakaumusta, että lakko on varmin keino tahtonsa toteuttamiseksi kaikissa tilanteissa”. „Viimeisen vuosikymmenen aikana olleiden lakko- taistelujen historia antaa paljon esimerkkejä vahingosta, joka johtuu siitä, että syntyneet selkkaukset pyritään tukahduttamaan nopeasti, hinnalla millä hyvänsä. Kiireellisesti toimeenpannut pidätykset ovat joskus aiheuttaneet niin suurta suuttumusta siihen asti aivan rauhallisten työläisten keskuudessa, että on täytynyt lähettää paikalle kasakkoja, minkä jälkeen ei tietenkään ole voinut olla puhuttakaan lakkoillevien laillistenkaan vaatimusten tyydyttämisestä. Toisaalta taas tapaukset, jolloin tehtailijoihin vaikuttamalla on nopeasti tyydytetty työläisten laittomat vaatimukset, ovat ehdottomasti nostattaneet samanlaisia lakkoja toisissa teollisuuslaitoksissa, joissa ei enää ole voitu käyttää myönnytysjärjestelmää, vaan sotilasvoimaa, mikä on työläisille kerrassaan käsittämätöntä ja lisää varmuutta siitä, että viranomaisten taholta heihin suhtaudutaan epäoikeudenmukaisesti ja mielivaltaisesti...”. Se, että poliisi olisi tehtailijoihin vaikuttamalla joskus tyydyttänyt jopa työläisten laittomiakin vaatimuksia, se on tietenkin herrojen kapitalistien liioittelua, jotka tahtovat sanoa, että he itse joskus, tingittyään lakkolaisten kanssa, antaisivat heille vähemmän kuin mitä täytyy antaa silloin, kun on painostamassa „valtion järjestyksen ja rauhan rikkomisen” peloitava aave. Mietintö on piikki sisäasiain ministeriölle, joka vuoden 1897 elokuun 12. päivätyssä kiertokirjeessään, joka on „laadittu ilman finanssiministeriön kanssa sopimista” (siitäkö se kenkä puristaakin!), velvoittaa toimeenpanemaan sekä pidätyksiä että karkoituksia jokaisen lakon yhteydessä ja lähettämään lakkoja koskevat asiat ohranan hoitoon. „Korkeimmat hallintoviranomaiset”, jatkaa mietintö edelleen tehtailijoiden valitusten esittelyä, „menevät vielä pitemmälle (lain suhteen) ja antavat *kaikille* (kursivointi originaalissa) lakkotapauksille suorastaan valtiollisen merkityksen... Itse asiassa kuitenkin mikä tahansa lakko (ellei siihen tietenkään liity väkivaltaa) on puhtaasti taloudellinen, aivan luonnollinen ilmiö eikä se suinkaan uhkaa yleistä järjestystä ja rauhaa. Viimeksi mainitun suojelun pitäisi tuollaisissa tapauksissa saada samanlainen muoto kuin on

käytännössä kansanhuvien, juhlien, näytäntöjen j.n.e. aikana”.

Tämä on oikeaa manchesterilaisten⁵⁴ liberaalien kieltä, liberaalien, jotka julistavat pääoman ja työn välisen taistelun puhtaasti luonnolliseksi ilmiöksi, rinnastavat erinomaisen avomielisesti „tavaroiden kauppaamisen” ja „työn kauppaamisen” (mietinnön toisessa kohdassa), vaativat valtion puuttumattomuutta asiaan ja antavat tälle valtiolle yö- (ja päivä-)vahdin osan. Ja — mikä on erittäin tärkeää — venäläisten tehtailijain pakoittajana tälle liberaaliselle katsantokannalle asettumisessa ei ole ollut kukaan muu kuin meidän työläisemme. Työväenliike on levinnyt niin laajaksi, että lakoista on todella tullut „luonnollinen taloudellinen ilmiö”. Työläisten taistelu on saanut niin sitkeitä muotoja, että poliisivaltion, joka kieltää tämän taistelun kaikki ilmentymät, asiaan puuttuminen on todella alkanut vaikuttaa vahingollisesti ei ainoastaan työläisiin (heille se ei ole aiheuttanut milloinkaan mitään muuta kuin vahinkoa), vaan myös tehtailijoihin, joiden hyödyksi tämä puuttuminen on tapahtunut. Työläiset tekivät poliisikiellot todellisuudessa tehottomiksi, mutta poliisi jatkoi (eikä yksinvaltaisessa valtiossa voinut olla jatkamatta) puuttumistaan ja, tuntien voimattomuutensa, alkoi heittelehtiä puoleen ja toiseen: milloin sotilasvoima, milloin myönnytykset, milloin petomainen vaino, milloin mielistely. Mitä pienempi merkitys poliisin puuttumisella asiaan oli, sitä kipeämmin tehtailijat tunsivat poliisin *mielivallan*, sitä enemmän he kallistuivat siihen vakaumukseen, että heille *ei ole edullista* tukea tätä mielivaltaa. Konflikti suurtehtailijain erään osan ja poliisin kaikkivallan välillä yhä kärjistyi ja sai erikoisen jyrkät muodot Moskovassa, missä työläisten edessä liehakoiminen rehottaa erikoisesti. Mietinnössä on suorastaan valitus Moskovian administraatiosta, joka on aloittanut vaarallisen leikin työläisten keskusteluilla ja työläisten keskinäisen avustuksen yhdistyksellä mekaanisessa tuotannossa. Työläisten viekottelemiseksi oli tämän yhdistyksen neuvostolle annettava tietty välittäjänoikeus,— ja tehtailijat nousivat heti takajaloilleen. „Tämä neuvosto”, kirjoittaa mietintö tehtailijain sanelun mukaan, „kääntyi ensin tehdastarkastuksen virkailijoiden puoleen, mutta sitten, nähtyään, että nämä eivät tunnusta sen kompetenssia itselleen omavaltaisesti ottamassaan välittäjän tehtävässä, se kääntyi

ylipoliisimestarin puoleen, joka ei ainoastaan ota vastaan saamiaan anomuksia, vaan antaa niille lainvaatiman kulun ja hyväksyy siten ne oikeudet, jotka neuvosto on itselleen ottanut". Tehtailijat protestoivat yksilöllisiä hallinnollisia määräyksiä vastaan ja vaativat uuden järjestyksen vahvistamista lainsäädännöllisesti.

Tehtailijoiden liberalismi ei tosin mene vielä aivan ahtaiden ammatillisten puitteiden ulkopuolelle, heidän vihamielisyytensä poliisimielivaltaa kohtaan rajoittuu erillisten, heille epäedullisten äärimmäisyyksien ilmentymiin eivätkä suuntaudu byrokraattisen itsevaltiuden perustoja vastaan. Mutta tämän vihamielisyyden kasvusta, sitä aiheuttavien syiden lisäämisestä sekä sen syventämisestä huolehtii Venäjän ja koko maailman taloudellinen kehitys kärjistämällä kapitalististen maiden luokka-antagonismeja. Siinä juuri proletariaatin voima onkin, että sen lukumäärä ja yhtenäisyys kasvaa itse taloudellisen kehitysprosessin vaikutuksesta, kun taas suur- ja pikkuporvariston keskuudessa etujen erilaistuminen ja pirstoutuminen yhä vain voimistuu. Voidakseen ottaa laskuihinsa tämän proletariaatilla olevan „luonnollisen” etuisuuden on sosialidemokratian seurattava huolellisesti kaikkia ristiriitojen yhteentörmäyksiä hallitsevien luokkien keskuudessa, eikä sen ole käytettävä näitä yhteentörmäyksiä ainoastaan käytännöllisen hyödyn saamiseen työväenluokan joillekin kerroksille, vaan myös koko työväenluokan valistamiseen ja hyödyllisen opetuksen ottamiseen jokaisesta uudesta sosiaalis-poliittisesta episodista.

Liberaalisten tehtailijoiden ehdottamasta lain muutoksesta johtuva käytännöllinen etu työläisille on niin ilmeinen, ettei siihen kannata pitkälti pysähtyä. Tämä on epäilemättömän myönnytys kasvavan voiman edessä, vihollinen jättää erään asemansa, jonka vallankumouksellinen proletariaatti on jo miltei kokonaan valloittanut ja jota vihollisarmeijan kaukonäköisimmät johtajat eivät halua enää puolustaa. Sanomattakin on selvää, että tämä myönnytys ei ole suuri: ensiksikin, on naurettavaa ajatellakin *todellisen* vapauden mahdollisuutta, lakkovapauden mahdollisuutta silloin, kun puuttuu poliittista vapautta. Poliisilla on edelleenkin oikeus vangita ja karkoittaa ilman oikeudenkäyntiä ja tuo oikeus pysyy sillä niin kauan kuin itsevaltius on olemassa. Ja tämän oikeuden säilyttäminen merkitsee, että säilytetään

yhdeksän kymmenesosaa kaikesta siitä poliisijuonittelusta, kaikista niistä hävyttömyyksistä ja kaikesta siitä mielivaltaasta, joka alkaa olla vastenmielistä jopa tehtailijoillekin. Toiseksi, varsinaisella teollisuuslainsäädännönkin ahtaalla alalla finanssiministeriö ottaa hyvin aran askelen eteenpäin jäljitellessään sitä saksalaista lakiehdotelmaa, jonka saksalaiset työläiset ovat nimittäneet „pakkotyö”-lakiehdotelmaksi, ja jättäessään palkkaussopimukseen liittyvät *erikoiset* rangaistukset „väkivaltateoista, uhkailusta ja solvaamisesta”, ikään kuin ei olisi olemassa *yleisiä* rikoslakeja, jotka rankaisevat näistä teoista! Mutta Venäjän työläiset osaavat käyttää pientäkin myönnytystä asemiansa lujittamiseen, sen suuren taistelunsa tehostamiseen ja laajentamiseen, jota he käyvät koko työätekevän ihmiskunnan vapauttamiseksi palkkaorjuudesta.

Mitä tulee siihen hyödylliseen opetukseen, jonka uusi mielitö meille antaa, niin meidän on ennen kaikkea huomautettava, että tehtailijain protesti keskiaikaista lakkolakia vastaan osoittaa meille pienen, erillisen esimerkin muodossa, että kehittyvän porvariston ja aikansa eläneen absolutismin edut eivät käy yhteen. Tätä kannattaisi miettiä niiden, jotka (kuten sosialistivallankumoukselliset) tähän asti ovat pelokkaasti sulkeneet silmänsä näkemästä *porvarillisen* opposition aineksia Venäjällä ja jankuttavat vanhaan tapaan, että Venäjän porvariston „edut” (yleensä!) on tyydytetty. Osoittautuu, että poliisimainen itsevaltius törmää vastakkain jopa sellaistenkin porvariskerrosten joidenkin etujen kanssa, joita tsaarin poliisi välittömimmin *suojelee* ja joita *välittömästi uhkaa* aineellinen vahinko, jos proletariaattia sitovia suitsia vähänkään hellitetään.

Osoittautuu, että todella vallankumouksellinen liike desorganisoi hallitusta ei ainoastaan suoraan siten, että se valistaa, kiihdyttää ja liittää yhteen riistettyjä joukkoja, vaan myöskin välillisesti siten, että se vetää maaperän pois ränsistyneiden lakien alta, hävittää uskon yksinvaltaan jopa aivan sen omissa — kuten tuntuu — lähimmäisissä, taajentaa näiden lähimmäisten välisiä „kotiriitoja”, vaihtaa vihollisten leirissä vallitsevan lujuuden ja yhtenäisyyden erimielisyyksiin ja horjuntaan. Mutta näiden tulosten saavuttamiseen tarvitaan eräs sellainen ehto, jota sosialistivallankumouksellisemme eivät ole voineet milloinkaan omaksua: sitä varten on välttämätöntä, että liike olisi todella

vallankumouksellista, s.o. herättäisi uuteen elämään yhä laajempia todella vallankumouksellisen luokan kerroksia, uudistaisi todellisuudessa tämän luokan henkisen ja poliittisen olemuksen ja sen kautta kaikkien niiden olemuksen, jotka ovat kosketuksessa tähän luokkaan. Jos sosialistivallankumoukselliset olisivat tehneet itselleen selväksi tämän totuuden, niin he olisivat ymmärtäneet, mitä käytännöllistä vahinkoa aiheuttaa heidän aatteettomuutensa ja periaatteettomuutensa sosialismin peruskysymyksissä, olisivat ymmärtäneet, etteivät ne henkilöt, jotka saarnaavat, että väkijoukkoa vastaan itsevaltiudella on sotilaita, järjestöä vastaan poliisi, mutta sitävastoin yksityiset terroristit, jotka murhaavat ministereitä ja kuvernöörejä, ovat todella saavuttamattomia,— etteivät ne desorganisoi hallituksen voimia, vaan vallankumouksellisia voimia.

Tehtailijain hallintoviraston uusi „askel” antaa vieläkin erään hyödyllisen opetuksen. Tämä opetus on se, että on osattava käyttää hyväksi kaikenlaista, jopa alttinaliberalismiakin teoissa, ja on samaan aikaan „oltava silmä kovana”, ettei tämä liberalismi rappeuttaisi kansanjoukkoja sillä, että se asettelee kysymyksen vilpillisesti. Esimerkkinä — hra Struve, jonka kanssa käytävän keskustelun me otsikoisimme seuraavalla tavalla: „miten liberaalit tahtovat opettaa työläisiä ja miten työläisten on opetettava liberaaleja”. Alkaessaan julkaista käsittelemäämme mietintöä „Osvobozhdenijen” 4. numerossa hra Struve sanoo siellä muun muassa, että uusi ehdotelma on „valtiollisen tarkoitusperän” ilmentymä ja että tuskin tämä tarkoitusperä saa raivatuksi itselleen tien mielivallan ja mielettömyyden seinän läpi. Asia ei ole siten, hra Struve. Ei „valtiollinen tarkoitusperä” ole esittänyt uuden lakkolain ehdotelmaa, vaan sen ovat tehtailijat esittäneet. Ei tämä ehdotelma ole sen tähden ilmaantunut, että valtio „on tunnustanut” kansalaisoikeuksien peruseriaatteet (isäntien ja työläisten porvarillisen „vapauden ja tasa-arvoisuuden”), vaan siksi, että lakkorangaistusten poistaminen on tullut *tehtailijoille edulliseksi*. Juridiset määritelmät ja täysin todisteelliset perustelut, joita nyt antaa „itse” („Osvobozhdenije” № 4, s. 50) finanssi-ministeriö, ovat jo kauan sitten olleet olemassa sekä venäläisessä kirjallisuudessa että hallituskomissioiden teoksissakin, mutta kaikki tuo on ollut piilossa niin kauan, kunnes alkoivat puhua *teollisuuden isännät*, joille työläiset olivat

käytännössä osoittaneet vanhojen lakien järjettömyyden. Me emme korosta tätä tehtailijoiden etujen ja tehtailijoiden kiinnostuksen ratkaisevaa merkitystä siksi, että se mielestämme heikentäisi hallituksen hahmottelemien suuntaviivojen merkitystä,— päinvastoin, me olemme jo sanoneet, että näemme tässä niiden merkityksen voimistumista. Mutta koko nykyistä järjestelmää vastaan käymässään taistelussa on proletariaatin opittava ennen kaikkea katsomaan asioita suoraan ja selvästi, otettava selville „suurten valtiollisten tekojen” todelliset alkusyyt ja paljastettava alituisesti niitä vilpillisen korkealentoisia fraaseja „valtiollisesta tarkoituksesta”, j.n.e., joita nokkelat poliisivirkailijat esittävät hyötyä tavoitellen ja oppineet liberaalit lyhytnäköisyydessään.

Edelleen hra Struve neuvoo työläisiä olemaan „pidättyviä” agitoidessaan lakkorangaistusten poistamisen puolesta. „Mitä pidättyvämpää se (tämä agitaatio) tulee olemaan muodoltaan”, saarnaa hra Struve, „sitä suurempi merkitys sillä tulee olemaan”. Työläisen on kiittäminen kauniisti entistä sosialistia tällaisista neuvoista. Se on liberaalien perinnäistä Moltshalinin viisautta — saarnata pidättyvyyttä juuri silloin, kun hallitus on vasta alkanut horjua (jossain yksityisessä kysymyksessä). On oltava pidättyväisiä, ettei häirittäisi aloitetun reformin toimeenpanoa, ettei säikäytettäisi, että saataisiin käytetyksi suotuista hetki, jolloin ensimmäinen askel jo on otettu (mietelmä on laadittu!) ja jolloin jonkin hallintoviraston tunnustama reformien välttämättömyys „todistaa kumoamattomasti (?) sekä itse hallitukselle että yhteiskunnalle” (!) näiden reformien „oikeudenmukaisuuden ja ajankohtaisuuden” (?). Näin järkelee hra Struve käsittelemästämme luonnoksesta, näin ovat aina järkeilleet venäläiset liberaalit. Sosialidemokratia ei puhu tällaista. Katsokaa, sanoo se, jopa yksi ja toinen itse tehtailijoistakin on jo alkanut ymmärtää, että luokkataistelun eurooppalaiset muodot ovat parempia kuin aasialainen poliisimielivalta. Me olemme sitkeällä taistelullamme saaneet jopa itse tehtailijatkin epäilemään yksinvaltiaan opritshnikien kaikkivoimaisuutta. Rohkeammin eteenpäin! Levittäkää mahdollisimman laajalle miellyttävää uutista vihollisen riveissä vallitsevasta epävarmuudesta, käyttäkää sen pienintäkin horjuntaa, mutta ei omien vaatimusten moltshalinilaista „pidättelyä” varten, vaan niiden

voimistamista varten. Sen velan maksuksi, jonka hallitus on velkaa kansalle, teille halutaan antaa kopeekka sadasta ruplasta. Käyttäkää tämän kopeekan saantia siihen, että yhä kovemmin vaaditte koko velkasummaa, lopullisesti saatatte hallituksen huonoon maineeseen ja valmistelette voimiamme *ratkaisevan* iskun antamiseen sille.

„Iskra” № 24,
syyskuun 1 pnä 1902

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan
